

WYROK

W IMIENIU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

P., 16 maja 2018 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu, VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Sylwia Dembska

po rozpoznaniu dnia 16 maja 2018 r. w P.

na posiedzeniu niejawnym

odwołania K. W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.

z dnia 6 listopada 2017r. znak: (...)

uchylonej decyzją z dnia 1 lutego 2018r., znak: (...), sprostowanej postanowieniem z dnia 14 lutego 2018r.

w sprawie K. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

zmienia zaskarżone decyzje i stwierdza, że odwołujący K. W. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z tytułu renty socjalnej za okres od 1.03.2016r. do 31.03.2016r. w kwocie 1141,35 zł.

SSO Sylwia Dembska

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 listopada 2017r., znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P., na podstawie art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017r., poz. 1383 ze zm.) stwierdził, że K. W. pobrał nienależnie świadczenia za okres od 1.03.2016r. do 31.03.2016r. w kwocie 1141,35 zł z tytułu renty socjalnej i zobowiązał K. W. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1.03.2016r. do 31.03.2016r. w kwocie 1141,35 zł.

Od powyższej decyzji, doręczonej w dniu 10.11.2017r. odwołał się w dniu 4.12.2017r. K. W., wnosząc o stwierdzenie nieważności w/w decyzji i umorzenie postępowania w sprawie, względnie stwierdzenie, że nie jest on zobowiązany do zwrotu świadczenia pobranego w marcu z tytułu renty socjalnej.

Z uwagi na to, że odwołanie nadane w dniu 4.12.2017r. nie zostało opatrzone podpisem odwołującego, w dniu 15.12.2017r. K. W. uzupełniając ten brak nadesłał organowi rentowemu podpisany egzemplarz odwołania.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego odrzucenie, ponieważ odwołanie z dnia 4.12.2017r. nie zostało podpisane, a odwołanie z 15.12.2017r. nie zostało wniesione w terminie.

Zarządzeniem z dnia 15.01.2018r. akta sprawy zostały zwrócone organowi rentowemu w celu wskazania uzasadnienia i podstawy faktycznej decyzji.

Decyzją z dnia 1.02.2018r., znak: (...) sprostowaną postanowieniem z dnia 14.02.2018r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. uchylił decyzję z 6.11.2017r. i stwierdził, że K. W. pobrał nienależnie świadczenia za okres od 1.03.2016r. do 31.03.2016r. w kwocie 1141,35 zł z tytułu renty socjalnej i zobowiązał go do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1.03.2016r. do 31.03.2016r. w kwocie 1141,35 zł. Zakład podał, że w myśl art. 10 pkt. 1 ustawy o rencie socjalnej prawo do renty zawiesza się w razie osiągnięcia przychodu w wysokości przekraczającej 70% przeciętnego wynagrodzenia za poprzedni kwartał ogłoszonego przez Prezesa GUS. W związku z tym, że w marcu 2016r. nastąpiło przekroczenie dopuszczalnej kwoty przychodu wypłata renty socjalnej podlegała zawieszeniu.

Od powyższej decyzji także odwołał się K. W., wnosząc o stwierdzenie nieważności w/w decyzji i umorzenie postępowania w sprawie, względnie stwierdzenie, że nie jest on zobowiązany do zwrotu świadczenia pobranego w marcu z tytułu renty socjalnej.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, wskazując, że odwołujący w decyzji z 5.10.2007r. i decyzjach waloryzacyjnych został pouczone o okolicznościach powodujących zawieszenie renty socjalnej oraz o tym, że ma obowiązek informowania organu rentowego o okolicznościach mających wpływ na prawo do renty socjalnej.

Sprawa z odwołania od decyzji z dnia 1.02.2018r. została zarejestrowana w tut. Sądzie pod sygn. VII U 343/18 i połączona z niniejszą sprawą do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołujący K. W. urodził się w dniu (...)

Na mocy decyzji organu rentowego z dnia 5.10.2007r. odwołującemu przyznano prawo do renty socjalnej od dnia 24.08.2007r. na stałe. Decyzja ta zawierała standardowe pouczenie stwierdzające, że renta socjalna podlega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie działalności pozarolniczej (pkt. V. 1 pouczenia). Prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody w łącznej kwocie wyższej niż 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych. Kwota ta obowiązuje od miesiąca następującego po miesiącu, w którym została ogłoszona (pkt. V. 3 pouczenia). Osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy zobowiązana(y) jest powiadomić jednostkę organizacyjną ZUS o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo do renty socjalnej i jej wysokość, w tym: o osiągnięciu miesięcznego przychodu wskazanego w pkt. V pouczenia i jego wysokości, oraz o okresie na jaki została zawarta umowa z tytułu której osiągnany jest przychód ... (pkt. VI.1 pouczenia). W pkt. III.1 pouczenia wskazano, że osoba, która nienależnie pobrała rentę socjalną, jest zobowiązana do jej zwrotu. Za nienależnie pobrane uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie do nich prawa albo wstrzymanie wypłaty, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczone o braku prawa do ich pobierania, oraz świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych wypadkach świadomego wprowadzenia w błąd Zakładu przez osobę pobierającą świadczenie, a także wypłacone z przyczyn niezależnych od Zakładu – osobie innej niż wskazana w decyzji Zakładu.

Pouczenia podobnej treści o okolicznościach powodujących zawieszenie prawa do renty, obowiązku informowania organu rentowego o okolicznościach mających wpływ na prawo do renty socjalnej i skutkujących koniecznością zwrotu nienależnie pobranych świadczeń zostały także zawarte w decyzjach o podwyższeniu renty z 15.03.2008r., 13.03.2009r., 4.03.2010r., 15.03.2011r.

Od 1.10.2012r. odwołujący jest zatrudniony w Ośrodku (...) dla Dzieci w P..

Pismem z dnia 15.03.2016r. organ rentowy poinformował odwołującego, że osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy są zobowiązani w każdym miesiącu powiadomić organ wypłacający rentę socjalną o wysokości osiągniętego przychodu oraz podać datę jego wypłaty.

Organ rentowy nie wystosował jednak do odwołującego pisma informującego o zmianie wysokości przychodu, jaki można osiągnąć, aby uniknąć zawieszenia prawa do renty socjalnej (w związku ze zmianą treści art. 10 ust. 6 ustawy o rencie socjalnej od 1.01.2012r.). Nadto organ rentowy nie pouczył odwołującego czy osiągnięcie przychodu następuje w miesiącu, za który przychód ten został wypracowany, czy w miesiącu faktycznej wypłaty wynagrodzenia.

Pismem z dnia 3.10.2017r. pracodawca odwołującego poinformował, że odwołujący otrzymał w marcu 2016r. wynagrodzenie za luty 2016r. w kwocie 1850,00 zł brutto (w dniu 10.03.2016r.) i za marzec 2016r. w kwocie 1850,00 zł brutto (w dniu 31.03.2016r.). Od 1.04.2016r. nastąpiło przejście Ośrodka (...) dla Dzieci w P. przez Szpital Wojewódzki w P., co wiązało się ze zmianą terminu wypłaty wynagrodzeń. Natomiast za marzec 2016r. musiało zostać wypłacone wynagrodzenie do ostatniego dnia miesiąca marca 2016.

Z uwagi na treść powyższego zaświadczenia organ rentowy decyzją z dnia 6.11.2017r. stwierdził, że K. W. pobrał nienależnie świadczenia za okres od 1.03.2016r. do 31.03.2016r. w kwocie 1141,35 zł z tytułu renty socjalnej i zobowiązał K. W. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1.03.2016r. do 31.03.2016r. w kwocie 1141,35 zł.

Następnie na skutek zwrotu akt organowi rentowemu decyzja z dnia 6.11.2017r. została uchylona, a decyzją z dnia 1.02.2018r., sprostowaną postanowieniem z dnia 14.02.2018r. organ rentowy stwierdził, że K. W. pobrał nienależnie świadczenia za okres od 1.03.2016r. do 31.03.2016r. w kwocie 1141,35 zł z tytułu renty socjalnej i zobowiązał go do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1.03.2016r. do 31.03.2016r. w kwocie 1141,35 zł. W uzasadnieniu organ wskazał, że w marcu nastąpiło przekroczenie dopuszczalnej kwoty przychodu – 70 % przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego wynosiło:

- od stycznia do lutego 2016r. – 2.726,80 zł,

- od marca do maja 2016r. – 2.846,90 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach niniejszej sprawy, w aktach pozwanego nr 29086900.

Sąd przyjął, że dokumenty złożone i zgromadzone w sprawie są prawdziwe i wiarygodne. Nie ma bowiem żadnych podstaw do ich zakwestionowania z urzędu, a żadna ze stron nie podniosła zarzutu ich nieprawdziwości.

Sąd zważył, co następuje:

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było to, czy odwołujący K. W. pobrał nienależne świadczenia w postaci renty socjalnej w okresie od 1.03.2016r. do 31.03.2016r. oraz czy jest zobowiązany do zwrotu tych świadczeń.

W pierwszej kolejności należy jednak zaznaczyć, że Sąd nie znalazł podstaw do odrzucenia odwołania. Odwołanie złożone w dniu 4.12.2017r. nie zawierało podpisu odwołującego. Z tego powodu odwołujący w dniu 15.12.2017r. dostarczył organowi rentowemu podpisany egzemplarz odwołania. W tej sytuacji Sąd uznał, że nadesłanie kolejnego odwołania stanowiło uzupełnienie braku formalnego polegającego na podpisaniu odwołania. Ubocznie zauważyć należy, że w przypadku odwołania do sądu kwestie braków formalnych odwołania reguluje art. 130 k.p.c. i to przewodniczący zwoływa strony do uzupełnienia braków odwołania (pozwu) jeśli takie występują .

Zgodnie z treścią art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej prawo do renty socjalnej zawiesza się w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

Za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie działalności pozarolniczej (art. 10 ust. 2 ustawy o rencie socjalnej).

Stosownie do treści art. 10 ust. 6 ustawy o rencie socjalnej w obecnym brzmieniu prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody, o których mowa w ust. 1-5a, w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych.

Przepis art. 10 ust. 6 ustawy o rencie socjalnej uległ znaczącej zmianie począwszy od dnia 1.01.2012r. Do dnia 31.12.2011r. przepis ten stanowił bowiem, że prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody, o których mowa w ust. 1-5, w łącznej kwocie wyższej niż 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych.

Począwszy od 1.01.2012r. zmianie uległa zatem kwota przychodu, jaki ubezpieczony mógł osiągnąć, nie tracąc prawa do renty socjalnej.

Z kolei zgodnie z treścią art. 10 ust. 7 ustawy o rencie socjalnej osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy są obowiązani niezwłocznie powiadomić organ wypłacający rentę socjalną o osiągnięciu przychodu w kwocie powodującej zawieszenie prawa do renty socjalnej. Powiadomienie następuje w formie pisemnego oświadczenia. W przypadku gdy składki na ubezpieczenia społeczne są odprowadzane przez płatnika składek, osoba pobierająca rentę socjalną jest obowiązana do przedstawienia zaświadczenia albo oświadczenia określającego kwotę przychodu.

Poprzez odesłanie zawarte w przepisie art. 15 ustawy o rencie socjalnej zastosowanie w niniejszej sprawie znajdzie także przepis art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, stanowiący, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

W myśl ust. 2 za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania.
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Z treści zacytowanego powyżej przepisu art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynika, że nienależnym będzie świadczenie, które spełnia kumulatywnie następujące przesłanki:

1. zostało wypłacone przez organ rentowy,
2. istnieją okoliczności powodujące ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części,
3. osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania (tak też Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 20 listopada 2001 r., sygn. II UKN 617/00, OSNP 2003/16/389).

Pouczenie o którym mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS jest przesłanką warunkującą obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2010 r., II UK 149/10, LEX nr 786385).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że mimo, iż zaistniały okoliczności powodujące zawieszenie prawa do świadczenia (odwołujący uzyskał w marcu 2016r. przychód w wysokości przekraczającej 70% przeciętnego wynagrodzenia), organ rentowy nie może domagać się zwrotu wypłaconego świadczenia za okres od 1.03.2016r. do 31.03.2016r.

W pierwszym rzędzie należy zauważyć, że odwołujący nie został przez organ rentowy pouczony o treści art. 10 ust. 6 ustawy o rencie socjalnej, w brzmieniu obowiązującym od dnia 1.01.2012r. Kwestia ta jest istotna, ponieważ od tego dnia zmianie uległa wysokość przychodu, jaki osoba pobierająca rentę socjalną może osiągnąć, aby prawo do renty nie uległo zawieszeniu (z 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia do 70% wynagrodzenia). Już z tego względu Sąd uznał, że pouczenie nie było prawidłowe. Można przy tym zauważyć, że co do zasady organ rentowy nie ma obowiązku pouczać ubezpieczonego przy wydawaniu kolejnych decyzji dotyczących przyznanego już świadczenia o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje utratę prawa do świadczenia. Obowiązek taki zaistnieje jednak, gdy zaszły zmiany prawa wpływające na prawo ubezpieczonego przyznane wcześniej decyzją (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.02.2016r., sygn. I UK 63/15). Taka sytuacja, wymagająca ponowienia pouczenia zaistniała zdaniem Sądu w niniejszej sprawie.

Nadto w ocenie Sądu w okolicznościach niniejszej sprawy standardowe pouczenie zawarte na odwołaniu należy uznać za niewystarczające.

W orzecznictwie podkreśla się, że pouczenie udzielane przez organ rentowy ubezpieczonemu ma być na tyle zrozumiałe, by pobierający świadczenie mógł odnieść je do swojej sytuacji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.02.2016r., sygn. I UK 63/15). Na podstawie art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Pouczenie musi być należyte, czyli wyczerpująco i wyraźnie wskazujące okoliczności, w jakich dochodzi do nienależnego pobrania świadczenia, dokonane w taki sposób, aby było zrozumiałe dla osoby, do której jest skierowane. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 21.03.2017r., sygn. III AUa 1856/16, wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10.12.2014r., sygn. III AUa 1534/14).

Pouczenie stwierdzające, że „prawo do renty socjalnej zawieszają się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody ...” nie jest w swojej treści jednoznaczne. Można je bowiem interpretować co najmniej na dwa sposoby: pierwszy – odnoszący się do miesiąca, w którym zostało faktycznie wypłacone wynagrodzenie, bez względu na to, za który miesiąc przysługiwało (i takiej interpretacji dokonał organ rentowy) oraz drugi – odnoszący do miesiąca, w którym zostały osiągnięte przychody” do miesiąca, w którym przychody te „wypracowano”. Niezależnie od tego, która z tych interpretacji jest prawidłowa, należy uznać, że skutkiem takiej niejednoznaczności nie można obecnie w całości obciążyć wyłącznie ubezpieczonego. Tym samym, niemożliwe było przyjęcie, że został on „należycie pouczony”, a co za tym idzie, ma obecnie z tej przyczyny obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, jego sposób rozumienia omawianego przepisu jest bowiem w pełni uzasadniony treścią udzielonego mu pouczenia; jeśli organ rentowy chciał, by pouczenie to rozumieć inaczej, winien był zredagować je w inny, jednoznaczny sposób (tak też Sąd Okręgowy w Szczecinie w wyroku z dnia 19.10.2017r., sygn. VI U 1248/17).

Sąd rozpoznający niniejszą sprawę podziela powyższy pogląd. Należy mieć także na względzie, że pouczenia kierowane są do różnych świadczeniobiorców, co ma szczególne znaczenie w sprawach o świadczenia takie jak renta socjalna. Świadczenia tego rodzaju przyznawane są osobom całkowicie niezdolnym do pracy, a zatem o różnym stopniu sprawności nie tylko fizycznej, ale także i psychicznej. Należałoby zatem zwrócić w tej kategorii spraw szczególną uwagę na jasność i przejrzystość pouczenia.

Ponadto w okolicznościach niniejszej sprawy zasadnym jest wyjście poza wykładnię językową przepisu art. 10 ust. 6 ustawy o rencie socjalnej. Wykładnia celowościowa, jak i logiczna przekonują o tym, że celem ustawodawcy na pewno nie było pozbawienie osób uprawnionych do renty socjalnej i potrzebujących wsparcia finansowego ze strony państwa prawa do tego świadczenia tylko dlatego, że pracodawca w jednym miesiącu skumulował wypłatę wynagrodzenia za pracę za dwa miesiące. Trzeba podkreślić, że po stronie odwołującego nie doszło do dodatkowego przysporzenia - dochód w przeliczeniu rocznym nie uległ zmianie. Nastąpiło jedynie przesunięcie terminu płatności wynagrodzenia za pracę i to niezależnie od woli odwołującego.

Można także dodać, że w zbliżonych stanach faktycznych (gdy w jednym miesiącu ubezpieczeni otrzymali wynagrodzenie za dwa miesiące, co spowodowało przekroczenie kwoty przychodu skutkujące zawieszeniem praw do renty socjalnej) zapadały orzeczenia m.in. Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 25.10.2012r., sygn. III AUa 618/12, Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 18.06.2013r., sygn. III AUa 1303/12, czy wspomnianego już powyżej wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 19.10.2017r. sygn. VI U 1248/17, gdzie także orzeczono o braku podstaw do żądania zwrotu świadczenia.

Reasumując, organ rentowy nie może domagać się od odwołującego zwrotu renty socjalnej pobranej za okres od 1.03.2016r. do 31.03.2016r.

Mając na uwadze wszystkie omówione powyżej okoliczności Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i powołanych przepisów prawa materialnego zmienił zaskarżone decyzje i stwierdził, że odwołujący K. W. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z tytułu renty socjalnej za okres od 1.03.2016r. do 31.03.2016r. w kwocie 1141,35 zł.

SSO Sylwia Dembska